5. ÜNİTE

HİNT VE ÇİN DİNLERİ

Bu ünitede,

1. **Karma, tenasüh ve reenkarnasyon kavramlarını tanımlayacağız.**
2. **Hint ve Çin dinlerinin tarihçesini, doğduğu ve yayıldığı ülkeleri açıklayacağız.**
3. **Hint ve Çin dinlerinin inanç esaslarını, dinî ritüellerini, sembollerini ve kutsal mekânlarını öğreneceğiz.**

Anahtar Kavramlar

☑ karma ☑ tenasüh ☑ reenkarnasyon

Ünitemize Hazırlanalım

1- Hinduizm'de kutsal kabul edilen varlıklar hakkında neler biliyorsunuz?

2- Reenkarnasyon ve Nirvana kavramları hakkında bilgi edininiz.

3- Yoga ve meditasyon terimlerini araştırınız.

4- Hinduizm ve Budizm dinlerinin kutsal sembolleri nelerdir. Araştırınız.

1. HİNDUİZM

Hinduizm'in inançları ve ritüelleri hakkında neler biliyorsunuz?

Hinduizm, Hint Yarımadası'nda yaşayan halkın çoğunluğunun dinî inançlarını ve geleneklerini ifade etmek üzere kullanılan bir kavramdır. Hint alt kıtasında ortaya çıkan inanç sistemleri arasında tarihî bakımdan en eski gelenek Hinduizm'dir. [1] "Hindu" ve "Indıa" terimleri ırmak anlamına gelen Sanskritçe "Sindhu" sözcüğünden türetilmiş Farsça bir kelimedir. Hinduizm'e göre dharma, daha dünyanın yaratılışı esnasında bu bölgede yaşayan insanların huzurlu bir yaşam sürebilmesi için tanrı Brahma tarafından önerilen bir kurtuluş yoludur.[2]

Hindistan, yaklaşık 1 milyar 340 milyon nüfusuyla Çin'den sonra, dünyanın en kalabalık ikinci ülkesidir. Ülke nüfusunun yaklaşık %80'i Hindu, %14'ü ise Müslümanlardan oluşmaktadır. Nüfusun geri kalanını sırasıyla Hıristiyanlar, Sihler, Budistler, Caynistler ve diğer dinî gruplar oluşturur. Hindistan birbirinden farklı dinlerin bir arada yaşadığı ve çok tanrılı inanışların en yaygın olduğu coğrafyadır.

Günümüzde Hindistan'ın dışında, Sri Lanka, Pakistan, Endonezya ve Bangladeş gibi bazı ülkelerde de Hinduizm'in mensupları bulunmaktadır. Ayrıca Hinduizm'i resmi din kabul eden tek ülke ise Nepal'dir.

12.5.1. Hinduizm'in bulunduğu bölgeleri gösteren harita.

BİLİYOR MUSUNUZ?

Hindistan'da Hinduizm'den sonra en yaygın din İslamiyet'tir. Dünya genelinde ise en fazla Müslümanın yaşadığı üçüncü ülke Hindistan'dır. Hindistan'da var olan birçok dinî, mimari ve kültürel eser Müslüman Türk devletleri döneminde yapılmıştır. Ülkenin en önemli eserlerinden ve dünyanın yedi harikasından biri olan Tac Mahal Müslüman bir imparator olan Şah Cihan tarafından, vefat eden eşi Mümtaz Mahal adına XVII. yüzyılda inşa edilmiştir. Tac Mahal İslam türbe mimarisinin en başta gelen eseridir.

(A. Engin Beksaç , "Tac Mahal", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 39, s. 337.)

1 Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 277.
2 Mahmud Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 93.

Hinduizm'in Tarihçesi

12.5.2. Hinduizm'in Sembolü

Hinduizm, yaşayan en eski dinlerden biridir ve herhangi bir kurucuya dayandırılmamıştır.

MÖ 2000'li yılların ortalarında Doğu Avrupa steplerinden gelen, göçebe ve savaşçı bir toplum olan Ariler Hindistan'ı istila etmişlerdir. Onların Hint Yarımadası'nı yavaş yavaş istila ettikleri bu dönem, aynı zamanda farklı kültürlerin birbiriyle karşılaştığı ve kaynaştığı bir devredir. Aslında Hinduizm, Ari dinî inanç ve gelenekleriyle yerli halkın dünya görüşlerinin bu dönemdeki karışımı sonucu ortaya çıkan yeni bir dinî sistemin adıdır.[3] Hinduizm, Hint Yarımadası'nda yaşayan Hindu ırkıyla sınırlı bir din olması itibarıyla etnik (millî) bir dindir. Bu bölgede yaşayan insanların bütün inançlarını ifade eder.[4]

Hinduizm'in tarihsel süreci; Klasik Dönem, Orta Çağ Dönemi ve Modern Dönem olmak üzere üç ana bölümde incelenmektedir. Klasik Dönem Hinduizm, başlangıcından itibaren MS 9. yüzyıla kadar kendi içerisindeki değişimleri içeren özellikleri taşımaktadır. Orta Çağ Dönemi Hinduizm'i, İslam dini ile tanışıldığı ve ondan etkilenildiği dönemdir. Modern Dönem Hinduizm 19. yüzyıldan sonra Hıristiyanlığın etkisinin görüldüğü 1830 yılından günümüze kadar olan dönemi ifade etmektedir.[5]

Hinduizm'de İnanç Sistemi

Hinduizm'de çok çeşitli tanrılar topluluğu vardır. Sadece belli bir tanrıya tapılmaz. Neredeyse her gücün ilahlaştırıldığı ve kutsal sayıldığı görülmektedir. Tanrıların sayısını hesaplamak imkânsızdır. Çok tanrılı bir yapısı olmasına rağmen zamanla bazı tanrılar ön plana çıkmış ve önem kazanmıştır.[6]

Hindu inanç sisteminde öne çıkan tanrısal varlıklar; Brahma, Vişnu ve Şiva'dır. Brahma'ya, yaratıcı tanrı olarak saygı gösterilir. Brahma, Hindu inancının en eski tanrılarından biri olmasına rağmen günümüzde en az saygı gösterilen tanrısal varlıktır. Vişnu (koruyucu), dünya düzeninde ortaya çıkan bozulmaları gidermek için çeşitli şekillerde bedenleşerek yeryüzüne gelir. Tanrı Vişnu'nun bir bedende veya doğrudan yeryüzüne gelmesine "avatar" adı verilmektedir. Şiva (yok edici), tanrıdır. Ölümün, hastalığın tanrısı olarak bilinir.

12.5.3. Brahma — Vişnu — Şiva — Devi

3 Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 278.
4 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 63.
5 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 173.
6 Günay Tümer, "Brahmanizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 329.

Hindu inanç sisteminde eril olarak betimlenen bu tanrısal varlıklarla birlikte, bir de dişi tanrısal varlık olan “Devi” bulunmaktadır. Bu tanrıça yaratılmışlara hayat veren güç olarak kabul edildiğinden ona “Anne” diye de hitap edilmektedir. Devi, erkek tanrısal varlıkların silahlarını elinde tutan sayısız kollara sahip, güzel bir kadın olarak betimlenmektedir.[7]

Hindular her ne kadar pratikte farklı isimlerdeki tanrılara ibadet eder görünseler de çoğu zaman aynı tanrıya ibadet ettiklerini düşünürler. Zira mutlak hakikat çoğu zaman güneş, ay, rüzgar, yağmur ve fırtına gibi doğa olaylarıyla özdeşleştirilir ve özellikle tanrı güneş formunda iken, sabahleyin Brahma, öğleyin Vişnu, akşamleyin de Şiva şeklinde tezahür ettiği fikri hindular arasında çok yaygındır.[8]

Hinduizm’in en belirgin özelliklerinden biri kast sistemidir. Hindulara göre kast sistemi dinî bir inanç meselesidir. Kast; aynı işle meşgul olan, atadan miras kalan hakları, vazifeleri ve âdetleri ile birbirine sımsıkı bağlanan şahıslar grubunu ifade etmektedir. Kast kişinin iradesi ile seçilemez ve değiştirilemez. Aynı kast üyeleri yalnızca birbirleri ile evlenebilir ve ancak birbirleriyle aynı sofraya oturabilir. Kast sistemine karşı gelinmesi kişinin kasttan çıkarılmasına, dolayısıyla o kimsenin varlığının son bulmasına sebep olur.[9]

12.5.4. Hinduizmdeki Kast Sistemi

Kastlar, Tanrı Brahma’nın insan şeklinde tasavvur edilen vücudunun farklı yerlerinden yaratılmıştır. Buna göre brahmanlar (rahipler) ağzından, kşatriyalar (hükümdar sülalesi ve savaşçılar) kollarından, vaisyalar (tüccar, esnaf ve çiftçi) midesinden, sudralar (işçiler) da ayaklarından yaratılmışlardır. Ayrıca , mensup olduğu kastın kurallarını çiğneme gibi nedenlerle kast dışına itilmiş ve bugun sayıları yüz milyonlara varan paryalar (dokunulmazlar) sınıfı da mevcuttur.[10] Paryalar insan dahi kabul edilmezler, onlardan mikroptan kaçar gibi kaçılır ve onlara yaklaşan kimse pis ve düşük sayılır.[11] Bunların, çarşılara ve pazarlara girmesi yasaktır. Tapınaklara girmelerine izin verilmez, kamuya açık çeşmelerden su içmeleri dahi yasaktır.[12]

Hinduizm’de önemli inanç konularından biri de tenasühtür. Tenasüh, ruh göçü, reenkarnasyon gibi kelimelerle ifade edilen **“samsara”** dünyadaki doğum-ölüm-yeniden doğuş döngüsünü ifade etmektedir. Bu inanç sistemine göre, ferdin bu hayatındaki yapıp etmelerine bağlı olarak, ölümden sonra yine bu dünyada yeniden bedenleşmesi anlamına gelir. Bu yeniden bedenleşmelerin insan formunda meydana gelmeleri mümkün olduğu gibi, bitki, hayvan veya geçici bir süre de olsa cansız varlık formunda olmaları da söz konusudur. **Karma** ise, ruhun bu döngüsel süreçteki durumunu belirleyen sebep sonuç yasasıdır. Ruhun bu döngüden kurtulmasına da **Nirvana (Mokşa)** denilmektedir. Kişinin doğum-ölüm girdabından, dolayısıyla bunun neden olduğu her türlü acı ve kederden kurtulup mutlak aydınlanmaya kavuşması demektir.[13]

7 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 103-105.
8 Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 286.
9 Ekrem Sarıkçıoğlu, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, s. 174.
10 Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 288.
11 Ahmet Karaman, Mukayeseli Dinler Tarihi, s. 85.
12 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 112.
13 Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 281-287.

BİLGİ KUTUSU

İslam âlimleri ve filozofları tarafından Hinduizm'deki **tenasüh, ruh göçü, reenkarnasyon** inançları İslam'daki ahiret inancıyla çelişmesi, cennet cehennem ve kıyameti inkâra götürmesi ayrıca ruhun birliği ve sorumluluk ilkesine aykırı olması sebebiyle reddedilir.

(Adnan Bülent Baloğlu, Mehmet Bulğen, "Tenâsüh", TDV İslam Ansiklopedisi, C 40, s. 444.)

Hinduizm'de insan yaptıklarına göre, hayvan, bitki veya insan şeklinde tekrar doğmaktadır. Bu nedenle her Hintli, tekrar dünyaya geleceği hayatının daha iyi olması için, güzel davranışlar sergilemeye gayret eder. İşlediği kötülükler sebebiyle bitki veya hayvan olarak dünyaya gelmekten çekinir. Onlara göre içinde bulundukları kast, yaptıklarının bir sonucudur.[14] Buna göre kişinin hangi kasttan dünyaya geleceği şeklindeki sosyal statüsü, cinsiyetinin ne olacağı, bahtının nasıl olacağı ve diğer insanlarla ilişkisi gibi tüm hususlar onun önceki yaşamındaki davranışlarının sonucu olarak karma tarafından belirlenir.[15]

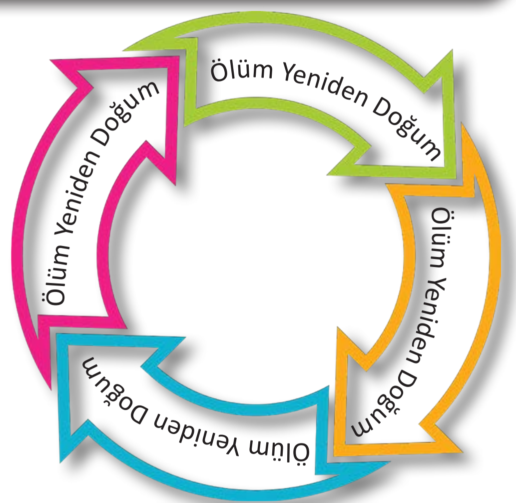

12.5.5. Samsara (Ruh Göçü Döngüsü)

Hinduizm'in Ritüelleri

Hindular için ibadet, temelde bireysel bir faaliyettir. Tapınaklarda görevli brahminler liderliğinde okunan ilahiler dışında ibadetler çoğunlukla bireysel olarak yapılır. Hindu ibadetleri evde yapılan, özel durumlarda yapılan törenler ve yılın belli günlerinde yapılan ibadetler olarak gruplara ayrılır. İbadet yapılan yerlere "mandır" denir.[16]

Hindistan'da mabetler, Hindu tanrıların ikamet yerleridir. Aynı zamanda insanların tanrılarla buluşma, onları ziyaret etme ve çeşitli takdimlerde bulunma yerleridir. Her tanrının bir mabedi vardır ve o mabette, tanrının bir tasviri veya heykeli bulunur. İbadet etme yerleri sadece mabetlerle sınırlı değildir, nehir kenarları, mağaralar, kutsal ziyaret yerleri, dağların zirveleri, kendi evi gibi birçok yerde ibadet edilebilir.[17]

İbadet etme hakkı sadece Brahman, Kşatriya ve Vaisya kastlarına mahsustur. Kast dışında kalanlar ve et yiyenler mabetlere giremezler. Kadınlar, ibadetlere katılma hakkına sahip değildirler. Onlar, sadece ibadet maksadıyla yenilen yemekleri hazırlama ve tabakları temizlemekle görevlidirler.

12.5.6. Hindu Tapınağı

14 Ekrem Sarıkçıoğlu, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, s. 168-169.
15 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 110.
16 Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 298.
17 Ahmet Güç, Dinlerde Mabed ve İbadet, s. 60-61.

Hindular, sabahleyin güneş doğmadan önce, öğle vaktinde ve güneş battıktan sonra olmak üzere günde üç defa ibadet ederler. Şafak vaktinde kalkan bir kimse, öncelikle kutsal "Om" hecesini okuyarak ibadete başlar. Om; ilahi kuvvetle dolu, kutsal sırlı bir kelime olarak kabul edilir. Uzun, özel bir tarzda nefes alarak söylenir. Bu kelimenin harfleri, Brahma-Vişnu-Şiva üçlemesini ifade eder. Evlerin özel olarak ayrılan bölümlerinde, tanrılarını sembolize eden heykellerin önünde yapılan ayine "puja" denilir.[18]

Mabetlerde ise, rahipler tarafından tanrılarını tasvir eden heykel uyumakta olduğu yatak odasından gün ağarırken uyandırılır ve törenle kutsal odasındaki tahtına götürülür. Yıkanıp kurulanır, elbiseleri giydirilir, süslenerek güzel kokular sürülür. Daha sonra çiçeklerle, buhurla ve parlak ışıklar ile karşılanır. Kutsal metinler okunurken tanrının heykeli yağlanır. Taze meyvelerden oluşan yemeği ikram edilir. O, yemeğin maddi olmayan kısmını yer, geri kalanı ise ibadete katılanlara dağıtılır. Çeşitli şekillerde eğlendirildikten sonra yatağına götürülür. Böylece tanrılarının hoşnutluğunu kazanacaklarına inanılır.[19]

12.5.7. Ganj Nehri

Mabet ve ev dışında uygulanan temel ibadet, "kozmik su"dan geldiğine inanılan Ganj Nehri'nde yıkanmaktır. Bu ibadetin, insanı günahlardan arındırdığına inanılmaktadır.[20] Hindular, ruhun ölmezliğine inandıkları için ölülerini gömmezler. Ölenlerin cesetlerini yakarak küllerini kutsal kabul edilen Ganj Nehri'ne dökerler. 20. yüzyıla kadar kadın, ölen kocasıyla birlikte yakılırken şimdi bu âdetten vazgeçilmiştir.[21] Cenaze törenlerinde ceset yakıldıktan sonra cenazeye katılanlara tatlı ikram edilir ve bu törenin başarıyla tamamlandığı anlamına gelir. Ölü adına yapılan bu ikramların amacı, bedenden ayrılan ruhun yeni bir ruhsal bedene girmesine yardımcı olmaktır. Gerek yakma eyleminin gerekse sonraki ikramların ölenin oğlu veya bir erkek akrabası tarafından eksiksiz gerçekleştirilmesi, ölenin iyi bir durumda yeniden bedenleşmesinin garantisi sayılır. Bundan dolayı Hindistan'da erkek bir evlada sahip olmak, hem dünyevi hayat hem de ölüm sonrası için büyük önem arz eder.[22]

Yoga ve meditasyon Hinduizm'de önemli dinî ritüellerdendir. Hinduizm'de yoga yapan (yogi) nefesine hâkim olur ve zihnini bir noktada toplamaya çalışır. Böylece onun, beden ile ruh, hareket ile zihin, his ile sezgi arasındaki ahengi sağlayarak ezelîye, kâinatın değişmez özüne ulaşmaya ve tabiatüstü güçlerle temas kurmaya çalıştığına inanılır. Ruhun yoga sayesinde bedenden ayrılıp ölümsüzlüğe ulaştığı kabul edilir.[23]

18 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 187-188.
19 Ahmet Güç, Dinlerde Mabed ve İbadet, s. 62-63.
20 Kürşat Demirci, "Hinduizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 18, s. 116.
21 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 190.
22 Ali İhsan Yitik, "Hinduizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 300.
23 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 182.

Hinduizm'in Kutsalları ve Sembolleri

Hinduizm'in dinsel metinlerinin başında Sanskritçe yazılmış **"Vedalar"** gelmektedir. Veda, kelime olarak "ilahi bilgi" anlamındadır.[24] Vedalar, uzun bir süre şifahi olarak nakledildikten sonra yazıya geçirilmiş metinlerdir. İnsanlık tarihinin bize kadar gelen en eski dinî metinleri olarak kabul edilirler. Tanrılar için söylenilen ilahiler, hastalıkları iyileştirme, yağmur, maddi refah ve düşmanlara boyun eğdirmeye yönelik büyülü olduğuna inanılan sözler içerir.[25]

BİLGİ KUTUSU

Hinduizmin Kutsal Metinleri

Şruti	Smriti
İlham edildiğine inanılan kutsal kitaplar (Vedalar).	Beşeri kaynaklı olduğu kabul edilen kutsal kitaplar (Mahabharata ve Ramayana)

(Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alparslan Küçük., Dinler Tarihi, s. 183.)

Hinduizm'de inek, yılan, maymun, fare gibi bazı hayvanlar kutsal kabul edilir. Yine Ganj Nehri ve Meru Dağı kutsal olarak kabul edilmektedir.[26] İnekler; yer, gök ve hava âleminin anası olarak görülür. İnekler, caddelerde, alışveriş ve iş yerleri gibi bazı mekânlarda serbestçe dolaşır. Trafik ineklerin hareket durumuna göre düzenlenir. Hinduizm'de ayrıca ineklerin kesilmesi ve yenilmesi kesinlikle yasaktır.[27]

12.5.8. Hinduzim'de kutsal sayılan hayvanların başında inek gelir.

Hindistan'da ziyaret edilen birçok kutsal yer vardır. Tanrı Şiva'nın evi olarak görülen Beranes bunlardan en meşhurudur. Burayı ziyaret etmek bütün Hinduların temel arzusudur.

YAZALIM

Aşağıdaki boşluklara Hinduizm'le ilgili istenen bilgileri yazınız.			
Kutsal Kitap	Tanrı İnancı	İbadet Yeri	Din Adamı
....	....	....	....

24 Ekrem Sarıkçıoğlu, Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi, s. 164.
25 Şinasi Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, s. 183.
26 Kürşat Demirci, "Hinduizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C18, s. 113.
27 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 180.

2. BUDİZM

Budist rahipler neden saçlarını kazıtır ve turuncu elbise giyerler?

Budizm'in Tarihçesi

Budizm, MÖ 6. yüzyılda Kuzey Hindistan'da Himalayalar'ın eteklerindeki bir krallıkta dünyaya gelen ve gerçeği olduğu gibi gördüğü için kendisine aydınlanmış, uyanmış anlamında "Buda" adı verilen Siddharta Gautama Sakyamuni'nin öğretilerine dayalı olarak gelişen bir dinsel gelenektir. Hindu dinsel geleneği içerisinden ortaya çıkmasına rağmen Hinduizm'in çok tanrıcılığına, Brahmanlar denilen din adamlarının otoritelerine ve kast sistemine tepki olarak gelişmiştir.[28]

12.5.9. Budizm'in bulunduğu bölgeleri gösteren harita.

Hindistan'da doğmuş olmasına rağmen bu dinin mensupları daha çok Çin, Moğolistan, Sri Lanka, Tayland, Myanmar, Vietnam, Singapur, Malezya, Tayvan, Tibet, Kore, Japonya, Endonezya, Laos gibi Güney Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde bulunmaktadır. Bunun yanında bazı Batı Avrupa, ABD ve Avustralya ülkelerinde de yeni bir Budist mezhep olan Zen Budizm ilgi görmüş ve taraftar bulmuştur. Hızlı bir gelişme gösteren bu dinî hareket, 400-450 milyon civarındaki mensubu ile yaşayan büyük dünya dinleri arasına girmiştir.[29]

Buda'nın hayatı ve geliştirdiği öğreti, yaklaşık dört asır, mensupları ile sözlü olarak nesilden nesile nakledildikten sonra MÖ 1. ilâ MS 1. yüzyılları arasında Pali dilinde yazıya geçirilerek **Tripitaka** (Üç Cevher) adı altında bir araya toplanmıştır.[30]

12.5.10. Bodhi ağacı/Aydınlanan Buda Görseli

Budizm'in kurucusu Gautama, Hindistan'ın kuzeydoğusunda Nepal'in bulunduğu bölgedeki Sakya kabilesi yöneticisinin çocuğu olarak MÖ 563'te doğmuştur. Sarayda yaşarken yirmi dokuz yaşına geldiğinde acılar karşısında ruh sükûnetini yitirmeyen bir keşişten etkilenerek gerçek hayatın saraydakinden farklı olduğunu anlamıştır. Sarayı, karısını ve oğlunu terk ederek altı yıl boyunca tek başına çileli bir hayat yaşamayı seçmiştir.

28 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 133.
29 Günay Tümer, "Budizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 352.
30 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 133.

Ardından, aşırı zevk düşkünlüğü gibi dünyadan uzak bir hayat yaşamanın da insanı gerçeğe ulaştıramayacağını anlamıştır. Bodhi ağacı denilen bir tür incir ağacının altında düşünce hâlinde iken aydınlanmaya erişmiştir.[31] Bu iki hayat dışında başka bir yol "orta yol" olabileceği kanaatine ulaştı. Vardığı bu orta yolu da "Sekiz Dilimli Yol" olarak açıklamış ve kişinin Nirvana'ya bu yol ile ulaşacağını belirtmiştir. Nirvana'ya ulaşmak kötü huylara sahip benliği, arzu ve ihtirası yok etmekle mümkündür.[32]

12.5.11. Budizm'in Sembolü

Budizm'in İnanç Sistemi

Budizm'in bilhassa ilk dönemlerinde Yaratıcı Tanrı fikri yoktur. Ayrıca varlığın kendiliğinden veya tesadüfi bir biçimde varoluşu da kabul edilmez. Her şey görecelidir, bir şeyin varlık dünyasına çıkışı bazı ön şartlara ve diğer faktörlere bağlıdır. Yani, her durum ve her yeni varoluş kendinden öncekinin bir sonucu, daha sonraki durumun ise sebebidir.[33]

Buda, içinde dünyaya geldiği ve yetiştiği Hindu tanrı ve tanrıça inançlarına ve kutsal kitaplarına hiçbir değer vermemiştir. Budistler Buda'nın aydınlanmaya ulaştıktan sonra Tanrı hâline geldiğine inanmaktadırlar.[34]

12.5.12. Buda Görseli

Budizm'de "iman ikrarı" üç temele dayanmakta ve "Tripitaka" (üç cevher) olarak nitelendirilmektedir. "Buda'ya sığınırım, Dharma'ya (Buda Öğretisi) sığınırım, Sangha'ya (Rahipler Topluluğu) sığınırım" cümlesi her Budist'in söylemesi gereken bir ifadedir. Bu üç esastan birini kabul etmeyen Budist olamaz.[35]

Buda'ya göre bireysel ruh ve ego anlamında bir öz mevcut değildir. Kişinin içinde metafizik olarak bir gerçeklik olmadığını iddia etmektedir.[36] Canlı cansız bütün varlıklar ve evrendeki her şey geçicidir. Her şey birbiri ile bağlantılıdır ve varlıklar birbirlerinin var olmasına bağlıdır. Çevreden bağımsız ve sonsuza kadar değişmeden kalacak bir varlık yoktur.[37]

DEĞERLENDİRELİM

"Bir şey, sadece geçici bir süre için bir 'şey'dir ve belirli bir süre sonra başka bir 'şey' olur."

(Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alparslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 260.)

Buda'nın yukarıdaki sözünü değerlendiriniz.

31 Günay Tümer, "Budizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 352.
32 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 257.
33 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 319.
34 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 150.
35 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 308.
36 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 149.
37 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 260.

Budistlere göre insan, nefsinin esiridir. O, her zaman mutluluk, servet, güvenlik, başarı, uzun ömür ve haz peşinde koşar. Ama ilginçtir ki her zaman şansına acı, ıstırap, hastalık ve başarısızlık düşer. Ayrıca ölüm de herkesi bekleyen kaçınılmaz sondur. Aslında biz hayata sarılmakla kendimizi, acı, ıstırap deryasına atmış oluruz. Dolayısıyla bütün sıkıntılardan kurtulmanın yolu her türlü arzuyu bırakmaktır.[38]

Buda'ya göre insanoğlu şu beş unsurdan oluşmaktadır. Bunlar; vücut, duyular, idrakler, eğilimler ve bilinçliliktir. Buda'nın öğretisinin odak noktası, kişiye bu dünyada acı ve ıstırap veren her şeyden kurtararak Nirvana'ya ulaşmasını sağlamaktır. Nirvana'ya ulaşmaları için ise "sekiz dilimli yolu" takip etmeleri gerekir.[39]

BİLGİ KUTUSU

Sekiz Dilimli Yol

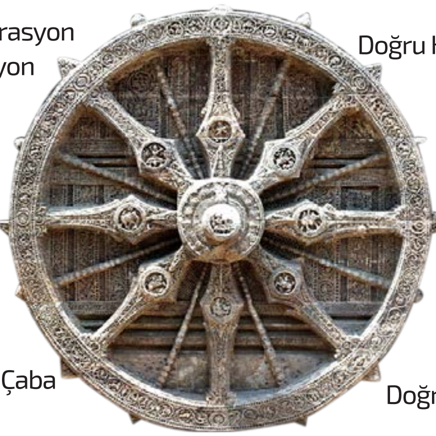

(Hammet Arslan, "Budizm", Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni, C 1, s. 690-692.)

Budizm'in Ritüelleri

Budizm'de ferdî ibadet esastır. Mabetlerde bu amaca yönelik olarak yapılmış küçük bölümler bulunmaktadır. İbadet amacıyla gelenler bu bölümlerde ibadetini dilediği şekilde yerine getirir. Budist dinî yapıları için yaygın şekilde kullanılan terim **"Vihara"**dır.[40] Budist dilinde mesken veya ikamet yeri anlamına gelen vihara, hem Budist rahiplerin ikamet ettiği geniş bir bina, hem de Budist dindarlar için kutsal mekân anlamına gelir. Budizm'de ibadet, sadece mabede bağlı olmayıp evde de yapılabilir. Bu yüzden her Budist'in evinde zihnini odaklaştırıp ibadet edeceği Buda'nın heykeli veya resmi bulunur. Ayrıca evde Buda'nın tasvirlerinin konulduğu raflar vardır.[41]

38 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 321.
39 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 149.
40 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 329.
41 Ahmet Güç, Dinlerde Mabed ve İbadet, s. 67-69.

12.5.13. Budist ritüelleri

İbadetin ana ilkesi karma-tenasüh çemberinden kurtulmaktır. "Yüce Varlığa" karşı belirli bir ibadet ve duanın söz konusu olmadığı Budizm'de, Buda tanrılaştırılmış ve ibadetin ana merkezine oturtulmuştur. Buda'ya dua edilmekte ve ondan bir şeyler istenmektedir.[42] Tapınağa giden Budistler, her şeyden önce ayakkabılarını çıkararak kutsal mekâna saygılarını gösterirler. Tapınağa girince, önce Buda heykeli selamlanır ve ardından tapınağın bir köşesine çekilerek meditasyon yapılır. Eller göğüsler seviyesinde birleştirilip, alnını yere koyarak tazimde bulunulur ve bu hareket üç defa uzunca bir süre devam eder. Budistler mabetlerine çiçek, tütsü, meyve, sebze sunar, ışık, ateş ve mum yakıp düşünceye dalarak ibadetini yerine getirmiş olur.[43]

BİLİYOR MUSUNUZ?

Sangha teşkilatı dünyanın en eski rahipler topluluğudur. Rahipler, manastırda bir köşeye çekilip insanlardan uzak yaşarlar. Budizm'de ruhban hayatı; fakirlik, bekârlık ve sessizliğe dayanır. Rahiplik teşkilatına giren saç ve sakalını keser, sarı elbiseler giyer, yetkili rahibin önünde üç defa "iman ikrarında" bulunur.

(Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alparslan Küçük., Dinler Tarihi, s. 251.)

12.5.14. Budist rahip

Budist rahipler erken kalkar ve kısa bir duadan sonra günlük yiyeceğini toplamak için dilenciliğe çıkarlar ve iki öğünlük yiyeceği sadaka tasına biriktirdikten sonra manastırlarına geri dönerler. Rahipler günlerini genel olarak kutsal kitap okuma, meditasyon ve dua ile geçirirler.[44] Meditasyon, Hint dinî hayatının en önemli unsurlarından ve bu bölgede ortaya çıkan bütün dinlerde var olan dinî bir ögedir. Tıpkı diğerleri gibi Budist meditasyonunun amacı da bireyi öncelikle zihinsel sükûnete kavuşturmaktır. Böylelikle zihni rahatsız eden her şey ortadan kaldırılmış olur.[45]

42 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 266-268.
43 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 331.
44 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 159.
45 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 334.

Budizm'in kurallarına uymayan rahip geçici veya sürekli olarak Sangha'dan çıkarılabilir, aynı zamanda kendi isteğiyle de ayrılabilir. Rahipler evlenebilir ancak rahip ve rahibe iken evlenme yasaktır. Budistler arasında en büyük ayrılık, rahipler ile rahip olmayanlar arasındadır. Önceki hayatında rahip olanlar hariç kimse Nirvana'ya eremez.[46]

Budistler dua ederken "dua tekerleği veya tespih" kullanırlar. Bu tekerleklere çakra adı verilir. Tespih, Budist ibadetinde büyük bir yer tutmaktadır. Rahipler sol bileklerine 108'lik tespih takmakta ve ibadet esnasında bu tespihleri ellerine alarak Buda ile bağlantı kurmaktadırlar.[47]

Budistler ölülerini yakarlar. Ancak bu genel bir uygulama değildir. Çocuklar ve fakir kimselerin cesetleri gömülür, zengin aileler ise ölülerini yakarlar. Yakılmayan cesetler açık alanlara konularak bunların vahşi hayvanlarca parçalanmasından veya bozulmasından rahiplerin ibret almaları istenir.[48]

Budistlerin Kutsalları ve Sembolleri

Buda'nın sözleri olan ve en eski Budist kutsal kitabı sayılan Tripitaka (Üç Sepet) üç bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Viyana Pitaka (Disiplinler Sepeti), Sutta Pitaka (Vaazlar Sepeti), Abhidhamma Pitaka'dır (Doktrinler Sepeti).[49]

Buda'nın heykelleri, Buda'nın külleri ve diğer hatıraları, Budist azizlerin cesetlerini ve kişisel eşyalarını ihtiva eden mabetler (stupa veya pagoda) budistler tarafından kutsal kabul edilmektedir.[50] Dharma çakra (yasa tekerleği), üç mücevher, lotus çiçeği ve mandala (renkli tefekkür tekerleği) bu dinin sembollerindendir.[51]

12.5.15. Budist sembolleri

Budizm inancında en çok kullanılan kutsal söz "Om! Lotus'taki mücevher! Hum!"dur. Buda'nın doğduğu yer (Lumbuni), aydınlanmaya ulaştığı incir ağacının altı (Bodhgaya), ilk vaazını verdiği yer (Sarnath) ve öldüğü yer (Kushinagar) kutsal kabul edilmekte ve buralara ziyaretin kişinin Nirvana'ya ulaşmasına yardımcı olacağına inanılmaktadır.[52]

YAZALIM

Aşağıdaki boşluklara Budizm'le ilgili istenen bilgileri yazınız.			
Kurucu	Kutsal Kitap	Tanrı İnancı	İbadet Yeri
....	....	....	....

46 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 251.
47 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 334.
48 Günay Tümer, "Budizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 357.
49 Mehmet Aydın, Dinler Tarihine Giriş, s. 121.
50 Şinasi Gündüz, Din ve İnanç Sözlüğü, s. 345-346.
51 Günay Tümer, "Budizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 357.
52 Ali İhsan Yitik, "Budizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 334-336.

3. KONFÜÇYANİZM

"Her şeyin kökü göklerdedir. İnsanın kökü ise atalarındadır." Çin atasözünden ne anlıyorsunuz?

Konfüçyanizm'in Tarihçesi

Çin'in yerli ve millî dinlerinden biri olan Konfüçyanizm, **Konfüçyüs**'ün öğretilerine dayanır. Konfüçyanizm, "önceki dönemlerden beri Çin'de var olan milli dinin üzerine perçinlenmiş bir ahlak sistemi" olarak da tanımlanmıştır. Konfüçyüs, MÖ 551'de, Çin'in Tsou şehrinde dünyaya gelmiştir. Ona verilen Konfüçyüs ismi, Kung Fu-Tzu'nun (Üstad veya Filozof Kung) Latincesidir.[53]

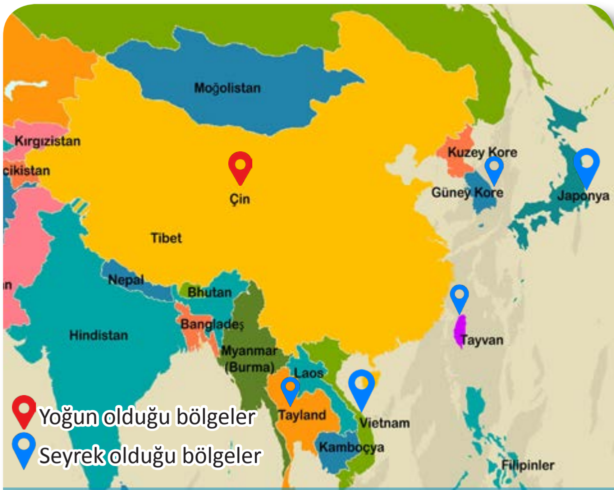

12.5.16. Konfüçyanizm'in bulunduğu bölgeleri gösteren harita.

Konfüçyüs tarafından kurulan Konfüçyanizm; Çin'de, âlimlerin, ediplerin, bürokratların, prenslerin ve imparatorluk ailesinin dini kabul edilmiştir. Bu din, Vu-ti (MÖ 140-87) döneminden 1912 yılına kadar "devlet dini" olarak tanınmıştır. İmparator, başrahip sıfatı ile, ahlaki, siyasi kültü, gelenekleri, dinî tören ve âdetleri devam ettirmiştir.[54]

Günümüzde 350 milyon civarında Konfüçyanizm dininin mensubu bulunmaktadır. Bunların büyük bir kısmı Çin'de geri kalanları ise Kore, Vietnam, Tayland, Tayvan ve Japonya'da yaşamaktadır.

12.5.17. Konfüçyüs heykeli

Konfüçyüs'ün hayatı yoksulluk içinde geçmiştir. On beş yaşından itibaren kendini ilme vermiş ve yirmi yaşında iken açtığı okulda öğrenci yetiştirmeye başlamıştı. Onun hedefi yeni görüşler ortaya koymak değil, eskilerin hikmetli sözlerini aktarmaktı. Konfüçyüs, eski bilgelerin erdemlerini yeni nesillere aktarmak suretiyle geçmişin seçkin idarecilerinin, Çin'e barış ve huzuru nasıl getirdiğini göstermeyi amaçlamıştır.[55]

Bunun gerçekleşmesinin ise, ancak erdemli ve ahlaki örneklikle yönetilen iyi bir devlet ve hiyerarşik bir toplum anlayışı ile mümkün olduğunu savunmaktaydı. Bu yapının tepesinde imparator, ortasında bakanlar ve en altında halk bulunmaktadır. Buna denk bir hiyerarşik yapı da ailedir. Bu yapıda baba-oğul, koca-eş, büyük kardeş-küçük kardeş, hoca-öğrenci ve arkadaş-arkadaş ilişkileri yer almaktadır.[56]

53 Ahmet Güç, "Taoizm", Dinler Tarihi El Kitabı, s. 432.
54 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 74.
55 Ahmet Güç, "Konfüçyüsçülük", TDV İslam Ansiklopedisi, C 26, s. 167.
56 Fuat Aydın, "Konfüçyanizm", Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni, C 1, s. 564.

DEĞERLENDİRELİM

Kral, halkın ihtiyaçlarını yerine getirecek; bakanlar ona bu hususta yardım edecek, sıradan halk ise, üstündekilere itaat edecektir. Ailede babanın görevi, ailenin geçimini temin etmek, eşinin görevi, ev işlerini çekip çevirmek ve kardeşlerin görevleri hem birbirlerini sevmek hem de kendisinden büyüklere itaat etmektir.

(Fuat Aydın, "Konfüçyanizm", Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni, C 1, s. 564.)

Konfüçyüs'e göre erdemli ve ahlaki örneklikle yönetilen, hiyerarşik toplum anlayışını değerlendiriniz.

Konfüçyüs'ün etkisi, öğrencisi Tseng-Tzu, torunu Tzu-Ssu, en büyük takipçisi Mensiyüs'ün öğretileri sayesinde, ölümünden kısa bir süre sonra artmaya başlamıştır. Konfüçyüs'ün, ahlaki ve politik etkileri, Han Hanedanlığı Dönemi'nde (MÖ 206-MS 225) giderek artmaya başlamıştır. Daha sonra Konfüçyüs'ün öğretileri, imparatorluk törenleri ve imparator tarafından Gök'e (T'ien) yapılan ibadetle irtibatlandırılmaya başlanmıştır. Çin yönetimine bağlı bütün bölgelerde Konfüçyüs'e de ibadet edilmesi emredilmiştir. Böylece Konfüçyanizm, Çin'in millî dini hâline gelmiştir. Bunun sebebi ise Konfüçyüs'ün, Çin imparatorunu "Göğün Oğlu" olduğu şeklindeki tasavvurunu dinin merkezine yerleştirmesidir.[57]

Konfüçyanizm'in İnanç Sistemi

Konfüçyüs, öğretilerini bir tanrı fikrine dayandırmamış, ancak zamanındaki yaygın inanca da saygılı olmuştur. Çin'de yaygın olan ve **"Şangti"** diye adlandırılan yüce Tanrı inancı Konfüçyanizm'de de devam etmiştir. Konfüçyüs bu yüce varlığı ifade etmek için **"T'ien"** kelimesini kullanmayı tercih etmiştir. Ona göre T'ien, tabiat düzeninin yöneticisi, her şeyin üstündeki varlık ve yaratıcı kudrettir. T'ien'e iyiliğin kaynağı olarak saygı göstermiş, emrini öğrenmiş, onun da kendisini anladığına inanmıştır.[58]

12.5.18. Konfüçyanizm'in Sembolü

Konfüçyanizm'de Tanrı, düşkünleri korumak için hükümdarlar; Tanrı yolunda insanlara yardımcı olmaları ve ülkenin her yanında huzuru sağlamaları için öğretmenler göndermiştir. O; yücedir, yerdeki insanlara hükmeder, kötüler çoğalınca hükmü amansızdır. Ölüm ve hayat, zenginlik ve şeref Tanrı'nın işidir. Tanrı her şeyi açıkça görür ve bütün işlerde insanlarla beraberdir.[59] İyi insanlara uzun ömür bahşeder, fazilete mükâfat verir. Fazilet ise dört kısımdan meydana gelmektedir. Bunlar: İnsan sevgisi, adalet, emredilen merasime riayet ve bilgidir. İnsan, bu dört asli fazileti bir arada toplayarak onlara göre hareket ederse, bahtiyarlık ve saadet kazanacaktır. İnsan aynı zamanda göğün emrine göre hareket etmelidir.[60]

57 Ahmet Güç, "Konfüçyanizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 385.
58 Ahmet Güç, "Konfüçyüsçülük", TDV İslam Ansiklopedisi, C 26, s. 168.
59 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 75.
60 Ahmet Güç, "Konfüçyanizm", Dinler Tarihi El Kitabı, s. 435.

YORUMLAYALIM

"Gök'ü gücendiren bir kimsenin dua edecek başka yeri olamaz."

Ahmet Güç, "Konfüçyanizm", Dinler Tarihi El Kitabı, s. 435.

Konfüçyüs'ün yukarıdaki sözünü yorumlayınız.

Konfüçyanizm'in Ritüelleri

Çin geleneğinde ibadet, ruhani varlıkları memnun etmek ve insanların dünyevi menfaatlerini sağlamak amacı taşımaktadır. Konfüçyanizm'de en yaygın ibadet şekli atalara dua (ibadet) kabul edilmektedir. Çin'de her devrin dinî özelliği, "Göğün Oğlu" sayılan imparatora ve atalara gösterilen bağlılık ve saygıdır.[61]

Çin'de ataların tamamına tapınmaya yönelik genel bir tavır görülse de zamanla her aile kendi atalarına tapınmayı ön plana çıkarmıştır. Nitekim Konfüçyüs, başkalarının atalarına tapınmanın dalkavukluk olduğunu söylemiştir. Uzun süre bu ibadet, atalara ait mabetlerde yapılmıştır. Daha sonra, ölenlerin isimlerini taşıyan ağaçtan yapılmış tabletlere tapınılmaya başlanmıştır. Bin yıldan fazla bir süre bu törenler mum yakma, kâğıt para bağışlama, tabletlerin önünde buhur yakma, doğum ve ölüm yıl dönümlerinde mezarın yanı başında yiyecek ve içki sunma şeklinde devam etmişti. İbadet esnasında ilahiler söylenir, dinî müzik çalınır ve dans edilirdi. Müzik başlar başlamaz atalarının ruhunun oraya geleceğine inanılırdı.[62]

12.5.19. Konfüçyanizm ritüeli

BİLİYOR MUSUNUZ?

Çinliler, insanın evlenmeden veya geride bir oğul bırakmadan ölmesini büyük günah ve elemli bir azap sayar. Ata ruhlarına ibadeti devam ettirecek bir oğul bırakmadan ölen kişinin felaket getiren acayip bir mahluk şeklinde, uğursuz bir hayat süreceği kabul edilir.

(Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alparslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 83.)

Mabet, tanrının hazır bulunduğu yer olarak düşünüldüğünden, ölüm anları yaklaşan yaşlılar ve hastalar mabede götürülür. Çünkü, bir tanrının huzurunda ölmek, bahtiyarlık olarak kabul edilir.

Başlıca mabet şenliği ise, tanrının doğum günü olup her yıl aynı günde kutlanır. Bugünde mabet, gece gündüz insanlarla dolup taşar. Halk davullar, çanlar çalarak ve çeşitli patlayıcılar atarak eğlenir. Yeni yılda mabetler, dinsel tasvirler ve evler temizlenir. Böylece pis ve kötü ruhların kovulmuş ve etkisiz hâle getirilmiş olduğuna inanılır.[63]

61 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 83-84.
62 Ahmet Güç, "Konfüçyanizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 389-390.
63 Ahmet Güç, Dinlerde Mabed ve İbadet, s. 88.

12.5.20. Konfüçyanizm mabedi

En meşhur Çin ibadet yerleri Pekin'deki imparatorluk mabetleridir. Bunlar, 15. yüzyılda inşa edilmiş modern yapılar olup 1911'de imparatorluğun çöküşünden beri ibadet amacıyla kullanılmamaktadır. Bu yapıların en önemlisi, göğün oğlu olarak telakki edilen imparatorlar tarafından kurban takdim ettikleri Gök Mabet'tir. Geçmişte ülkenin her tarafında yaygın olarak görülen Konfüçyüs mabetlerinin ve dua salonlarının pek çoğu günümüzde ya harap olmuş yahut okul, kışla ve halkevlerine dönüştürülmüştür.[64]

Konfüçyanizm'in Kutsalları ve Sembolleri

Konfüçyüs, yönetim, sosyal hayat ve törenlerle ilgili bilgileri bir araya getirerek, ahlak ve geleneklerin devamını sağlamak için bütün eski Çin metinlerini öğrencileriyle birlikte yeniden düzenleyip yorumlamıştır. Konfüçyüs'e büyük bir bağlılık gösteren öğrencileri onun ölümünden sonra sözlerini toplamış, böylece kutsal metinleri oluşturmuşlardır. Bunlar, "Beş Klasik" ve "Dört Kitap" adı verilen iki koleksiyonda toplanmıştır.

BİLGİ KUTUSU

Konfüçyanizm'in Kutsal Kitapları:

Beş Klasik:

1-Değişiklikler Kitabı, 2-Tarih Kitabı, 3-Şiirler ve Şarkılar Kitabı, 4- Ayinler Kitabı, 5-İlkbahar ve Sonbahar Vakayinameleri.

Dört Kitap:

1-Konuşmalar, 2-Büyük Bilgi, 3-Orta Yol Doktrini, 4- Mensiyüs'ün Kitabı.

(Abdurrahman Küçük vd., Dinler Tarihi, s. 80.)

Konuşmalar (Lün Yu), başka metinlerde ona ait ifadeler bulunsa da Konfüçyüs'ün kendisi ve düşüncesi hakkında en doğru bilginin elde edilebileceği metinlerdir.[65]

YAZALIM

Aşağıdaki boşluklara Konfüçyanizm'le ilgili istenen bilgileri yazınız.

Kurucu	Kutsal Kitap	İbadet Yeri	Tanrı İnancı
....	....	....	....

64 Ahmet Güç, "Mâbed", TDV İslam Ansiklopedisi, C 27, s. 278.
65 Fuat Aydın, "Konfüçyanizm", Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni, C 1, s. 563.

4. TAOİZM

Taoizm, kendine has yoga ve meditasyon teknikleriyle dünya hayatında ölümsüzlüğü arayan bir dindir.

Taoizm'in Tarihçesi

Taoizm, Çin'de **Lao Tzu** (MÖ 604) tarafından kurulmuştur. Çin filozofu olan Lao-Tzu'nun hayatı hakkında fazla bir şey bilinmemektedir. Çin'in Honan eyaletinde doğduğu ileri sürülen Lao-Tzu'nun asıl adı Li Tan'dır. Lao-Tzu (ihtiyar bilgin) ona lakap olarak verilmiştir.

Taoizm, Çin, Japonya, Kore'de yaygın bir dindir. Bu ülkelerin dışında uzak Asya ülkelerinde ve ABD'de inananları bulunmaktadır.[66] Bu gün Taoizm'in toplam inanan sayısı 95 milyon civarındadır.

12.5.21. Taoizm'in bulunduğu bölgeleri gösteren harita.

Taoizm, ismini kısaca "Yol" anlamına gelen Çince kelime Tao'dan almıştır. Eski Çinliler Taoizm'den, "T'ien Tao" (Göğün Yolu) diye söz etmişler ve onu "Jen Tao" (İnsanın Yolu) ile karşılaştırmışlardır. Onlara göre Göğün Yolu parlak, kutsal ve doğrudur; İnsanın Yolu ise karanlık ve Göğün Yolunun tersidir.[67]

Taoizm'in İnanç Sistemi

Lao-Tzu'ya göre Tao, yaratıcı prensip olmasına rağmen, yaratıcı değildir. O, Tao'yu somut bir varlık olarak düşünmemiştir. Tao'yu, gizemlerin gizemi ve tanımlanamaz bir güç olarak ifade etmiştir. O; isimsizdir, görülemez, işitilemez ve kavranılamaz. Yaratılmış ve yaratılmamış her şeyin kaynağıdır. Her şey Tao'dan meydana çıkmasına rağmen o, her şeyin dışındadır. Tao, hem varlığın hem de yokluğun temelini teşkil eden ezelî güçtür.[68]

12.5.22. Taoizm'in Sembolü

Taoizm'de "Tao" ile beraber bir de "Te" kavramı vardır. Tao'nun erdemi veya onun gizli gücü olarak bütün varlıklarda bulunan "Te", "Tao"nun tabiattaki her şeyi değiştiren gücünün kendisidir. "Tao" kaybolduktan sonra "Te" onun ayrılmaz vasfı olur, dünyanın şeklini vücuda getirir. Bütün varlıkları Tao meydana getirir; "Te" ise onları besler, büyütür, madde olarak şekil verir, kuvvetini tamamlar.[69]

Lao Tzu, yaratıcı gücü, yumuşak olmasına rağmen her kuvveti yenen suya benzetmiştir. İnsan da iş yapması yönüyle Tao'ya benzemeye çalışmalıdır. Lao Tzu bu düşüncesini, Çince

66 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 88.
67 Ahmet Güç, "Taoizm", Dinler Tarihi El Kitabı, s. 454.
68 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 241.
69 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 88-89.

bir terim olan ve Taoizm'in ülküsü hâline gelen "wu wei", yani "iş yapmamak" prensibi ile açıklamıştır. Buna göre insan dünya nizamına uyarak yaşamalı, gayret sarf etmeksizin Tao'nun kanunlarına tabi olmalıdır.[70]

YORUMLAYALIM

Lao-Tzu'ya göre "iş yapmamak" anlamına gelen "wu wei" prensibine göre insan hedeflerine ulaşabilir mi? Yorumlayınız.

Tao'nun "büyük fazileti", her şeyi yapması fakat hiçbir şey istememesidir. O "boşluktur", başka güçlerle rekabet etmez, kendi kendine yetinir. İnsanlar bu aynı hoşnutluk faziletini gösterdiklerinde iyi hayat sürerler. Lao Tzu'nun davranış hakkındaki öğretisinin temeli insan hayatındaki üç kuralda kendini göstermiştir: 1. Tabiatta Hareketsizlik, 2. Boşlukta Rekabet Etmemek 3. Mevcutla Yetinmek.[71]

Taoizm'e göre, iyi kötü, doğru yanlış, güzellik çirkinlik, kuvvet zayıflık, zafer yenilgi gibi birbirine zıt gibi görünen şeyler aslında zaman ve mekâna göre görecelik arz etmektedir. Buna göre bir şeyin doğru veya yanlış olduğu yargısı bu yargıda bulunanın kişisel durumuna ve ihtiyacına göre değişmektedir. Yani zıtların aslında birbirine özdeş olduğunu ifade etmektedir. Evrendeki her şey negatif ve pozitif zıtlıkların birleşmesi sonucu meydana gelmektedir.[72]

12.5.23. Lao-Tzu heykeli

Lao-Tzu'ya göre, insanların bu dünyada acı, yoksulluk, üzüntü içerisinde olmasının sebebi yaptıklarının karşılığıdır. O, insan ömrünün giderek kısalmasını, insanın kötülüklerinden dolayı yıldızlar tarafından saldırıya uğramasına bağlamaktadır. İnsanın kendini kurtarabilmesi herkese ve her şeye kayıtsız kalması ve hiçbir şey yapmaması ile mümkündür. Akıllı insan, bencilliği reddeden, maddi isteklerden ve boş şeylerden kaçınandır. Zenginlik, başarı, şöhret gibi şeyler, insanın Tao'yu takip etmesine ve kurtuluşa ulaşmasına engel teşkil etmekte ve felaketini hazırlamaktadır.[73]

Taoizm'in Ritüelleri

Çin terminolojisinde Taoist mabetleri için "kung" (manastır veya saray), "kuan" (manastır mabedi) ve "miao" (mabet) kelimeleri kullanılır. Tao mabetlerinin avluları çok amaçlı salonlardan oluşur. Çoğu, sayısız tanrı ve tanrılaştırılmış kahraman tasvirlerini koymak için yapılmıştır. Mabet duvarları, Taoist öğretilerde önemle tasvir edilen on cehennemden birine mahkûm edilmiş olanların çektikleri azapları anlatan sahnelerle süslenmiştir.[74]

70 Ahmet Güç, "Taoizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 402.
71 Ahmet Güç, "Taoizm", Dinler Tarihi El Kitabı, s. 457.
72 Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 241.
73 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 89.
74 Ahmet Güç, Dinlerde Mabed ve İbadet, s. 85-86.

İlk dönemlerde Taoist ibadetin amacı, gerçek mutluluğun elde edilmesi ve bu dünyada hayatın ebedî olarak sürdürülmesi amaçlanmakta idi. Bu amacın; Tao ile birikte olmakla, 'iş yapmadan çok iş yapmak' olarak tarif edilen 'wu wei' ilkesini tatbik etmekle, şiddet ve kibirden uzak durmakla, sakin ve gösterişsiz bir hayat yaşamakla gerçekleştirilebileceğine inanılmakta idi. Her taoistin kendini yakın hissettiği tanrılar vardır. Bunlar içerisinde en meşhur olanı, savaş tanrısı **Kvan-Ti** ile zenginlik tanrısı **Shin**'dir.[75]

Tanrılar için yapılan ayinlerde trampet ve gong çalınmakta, mabetteki sunak kandiller ile aydınlatılmakta ve tütsüler ile törenler gerçekleştirilmektedir. Yeni yılda mabetler, heykeller ve evler temizlenerek kötü ruhlardan arındırılmakta, kâğıt ve kumaş parçalarından oluşturulmuş ejderha figürleri sokaklarda gezdirilmektedir.[76]

12.5.24. Taoizm ritüeli-şenliği/Tayvan

Kendilerine has ayinlerinde, ilkbahar bayramında ateş yakılır. Taoist rahipler, yarı çıplak durumda, ateşe pirinç ve tuz atıp, yalın ayak koşarak üzerinden geçerler.[77] Rahipler halk arasında dolaşır, dinî fonksiyonlarını icra eder, tılsım ve muskalar satar ve yıldız falına bakarlar. Bunlar vasıtasıyla ruhsal âlemle haberleştiklerine, hastalıkları tedavi ettiklerine ve talihsizliği savuşturduklarına inanırlar. Ölümsüzlüğü elde etme konusunda insanlara yardımcı olması için simya, sade bir hayat, sağlık bilgisi ve perhiz kuralları, Çin'e özgü yoga şekli, büyü ve güçlü ilahlara dua gibi hususlar öğretilir.

Taoizm'in Kutsalları ve Sembolleri

Lao Tzu'nun iki kısımdan ve beş bin kelimeden ibaret bulunan "Tao Te King" (Yol ve Onun Gücü) kitabı bugüne kadar, bütün Taoizm düşüncesinin kaynağı olmuştur. Anlaşılması oldukça zor olan bu kitap, Çin'in büyük klasiklerinden biri olarak kabul edilmiştir.[78]

75 Şinasi Gündüz, "Taoizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 87.
76 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 94.
77 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 94.
78 Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 68.

Taoizm'de bazı dağlar, mağaralar kutsal sayılmıştır. Bunların içinde en kutsalı Taishan Dağı'dır. Bu dağların ölümsüzlüğün mekânı olduğuna, kutsal varlıkların ve ataların ruhlarının burada yaşadığına inanılmıştır. Eskiden beri Taoistler için önemli ziyaret yeri ve sığınak olan bu dağların zirvesine tapınaklar inşa edilmiştir.[79]

12.5.25. Taishan dağı ve kutsal mabet

Taoizm'in sembolu olan Tai-ji, başlangıçta bir bütün kütle olan evrenin iki ayrı konuma ayrılması ve bunların birbirlerini tamamlamasının sembolik işaretidir. Bu simge birbirine karşıt olan ama kusursuz bir uyum ve denge oluşturan iki zıt öğeden oluşur. Bu ilkeler ışık, erkeklik, sıcak, kuru, yararlı olumlu ilke **Yang**'la onun zıddı, karanlık, dişil, soğuk, nemli, zararlı ve olumsuz ilke **yin**'dir. İkisi bir dairenin yarısını oluşturacak biçimde sonsuza kadar sürecek anı temsil ederken gösterilirler. Yang ve yin her şeyde mevcuttur. Ayrılmazlar, ahlakça iyi veya kötü olarak yargılanmazlar. Sürekli ilişki içinde birlikte faaliyette bulunurlar. Erkeklerde üstün olan yang, kadında yin'dir. Fakat ikisi de iki cinste de bulunur.[80]

12.5.26. Taoizm'in Yin-Yang sembolü

YAZALIM

Aşağıdaki boşluklara Taoizm'le ilgili istenen bilgileri yazınız.

Kurucu	Kutsal Kitap	Kutsal Varlık	İbadet Yeri
....	....	....	....

DERS DIŞI ETKİNLİK

Hint ve Çin dinlerininde önemli bir yer tutan ve kutsal sayılan Ganj Nehri ile ilgili görsellerden oluşan sunu hazırlayınız.

79 bk. https://tr.scribd.com/document/54147172/Bir-Din-Olarak-Taoizm-Taoism-as-a-Religion. (26.08.2018)
80 Joseph Campbell, Doğu Mitolojisi, s. 32-33.

ÜNİTEMİZİ DEĞERLENDİRELİM

A. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Hinduizm'in tanrı inancı hakkında bilgi veriniz

....

....

2. Budizm'in dini ritüelleri hakkında bilgi veriniz

....

....

3. Kast sistemini insanın eşitliği prensibine göre yorumlayınız.

....

....

4. Budizm'in kurucusu kimdir? Ortaya çıkış sebepleri nelerdir?

....

....

B. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruların doğru seçeneklerini işaretleyiniz.

5. Aşağıdakilerden hangisi, Hinduizm'deki Tanrı Vişnu'nun bozulan yeryüzünü, eski hâline getirmek için bir bedende dünyaya inişini ifade eder?

A) Parya **B)** Samsara **C)** Devi **D)** Avatar **E)** Şruti

6. Hinduizm'in kutsal kitabının adı nedir?

A) Lün Yu **B)** Ripitaka **C)** Vedalar **D)** Te King **E)** Lumbuni

7. Budizm'in mabetlerine verilen isim aşağıdakilerden hangisidir.

A) Vihara **B)** Sangha **C)** Pitaka **D)** Dharma **E)** Kuan

8. Buda'ya göre insanoğlunun Nirvana'ya ulaşabilmesi için "sekiz dilimli yolu" takip etmesi gerekir. Aşağıdakilerden hangisi bu sekiz dilimli yol arasında bulunmamaktadır?

A) Doğru karar **B)** Doğru konuşma **C)** Doğru hareket
D) Doğru beslenme **E)** Doğru çaba

9. "Yin-Yang" sembolü aşağıdaki dinlerin hangisine aittir?

A) Konfüçyanizm **B)** Budizm **C)** Hinduizm
D) Zerdüştlük **E)** Taoizm

C. *Aşağıdaki cümlelerde boş bırakılan yerleri uygun kelimelerle doldurunuz.*

10. Hinduizm'de .... doğurganlık ve bereketin sembolü olarak kutsal kabul edilir.

11. Hinduizm'de kast dışı kabul edilen ve insan yerine konulmayan gruba .... denir.

12. Dünyanın en eski rahipler topluluğuna .... teşkilatı denilmektedir.

13. Hintlilerde ortak ibadet sembolü olan Vedaları okumaya başlamadan önce söylenen kelimeye .... denir.

14. Konfüçyanizm'de, tabiat düzeninin yöneticisi, her şeyin üstündeki yaratıcı kudrete .... denir.

Ç. *Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.*

Konfüçyüs, MÖ 551'de, Çin'de şimdiki Şantung'un bir bölümü olan Lu eyaletinin Tsou şehrinde dünyaya gelmiştir. Ona verilen Konfüçyüs ismi, K'ung Fu-tzu'nun (Üstad veya Filozof Kung) Latince'sidir. Üç yaşında babasını kaybetmiş ve hayatı yoksulluklar içinde geçmiştir. Öğrenmeye olan sevgi ve merakı sebebiyle 15 yaşından itibaren kendisini ilme vermiştir. 19 yaşından itibaren bir okul açmış ve öğrenci yetiştirmeye başlamıştır. Eğitimdeki amacı, zamanın insanlarına geçmişin iyi bir yorumunu yapmaktı. Eski bilgelerin faziletlerini yeni nesillere aktarmak suretiyle, Çin'e barış ve huzuru nasıl getirdiklerini göstermekti. Konfüçyüs'ün gayesi ideal insanlardan meydana gelen bir toplum oluşturmaktı.

15. Konfüçyüs ismi nereden gelmektedir? Açıklayınız.

....

16. Konfüçyüs'ün çocukluk hayatı hakkında bilgi veriniz.

....

17. Konfüçyüs'ün amacı ve ideali nedir? Açıklayınız.

....

D. *Aşağıda verilen kavramları uygun şekilde eşleştiriniz.*

1	Dharma	A	Budizm
2	Jen tao	B	Hinduizm
3	Vihara	C	Reenkarnasyon
4	T'ien	D	Taoizm
5	Tenasüh	E	Konfüçyanizm
		F	Yoga